

VILNIAUS UNIVERSITETO CENTRINĖS AKADEMINĖS ETIKOS KOMISIJOS SPRENDIMAS

Dėl 2022 m. gegužės 9 d. /Padalinio/ prof. D.S. skundo dėl 2022 m. balandžio 21 d. Padalinio akademinės etikos komisijos sprendimo

Centrinė akademinės etikos komisija (toliau – Komisija) gavo 2022 m. gegužės 9 d. Padalinio /.../ instituto prof. D.S. (toliau – Pareiškėja) skundą, kuriame skundžiamas Padalinio akademinės etikos komisijos (toliau – Padalinio komisija) šių metų balandžio 21 d. sprendimas Nr. (1.10) 850000 V-243.

Padalinio komisija skundžiamą sprendimą priėmė išnagrinėjusi Padalinio prof. R.U. 2022 m. kovo 17 d. kreipimąsi, kuriame prašyta išnagrinėti galimai neetišką Pareiškėjos elgesį. Skundžiamame 2022 m. balandžio 21 d. sprendime Padalinio komisija tenkino prof. R. U. skundą bei pripažino, kad Pareiškėja pažeidė Vilniaus universiteto akademinės etikos kodekso 5.1 („atsakingam naudojimuisi akademinė laisve prieštarauja reiškiamą nepagarba kitų bendruomenės narių nuomonei“) ir 7.2 („bendruomenės narių tarpusavio santykių /.../ principus pažeidžia bendruomenės narių žeminimas“) punktus. Toks Padalinio komisijos sprendimas, kaip pažymima jame, priimtas išsamiai susipažinus su nagrinėjama situacija, be kita ko, ir apklausus abiejų ginčo šalių kolegas – /.../ studijų programos dėstytojus.

Pareiškėja nesutinka su skundžiamu Padalinio komisijos sprendimu ir savo skunde Komisijai prašo skundžiamą Padalinio komisijos sprendimą panaikinti ir prof. R. U. kreipimąsi į Padalinio komisiją, kurio pagrindu priimtas skundžiamas Padalinio komisijos sprendimas, pripažinti nepagrįstu. Savo skundą Pareiškėja grindžia prof. R. U. pateikto kreipimosi turinio ir Padalinio komisijos atliktų procesinių veiksmų nagrinėjant šį kreipimąsi trūkumais: 1) Pareiškėja nurodo, kad sprendžiant pagal Padalinio komisijos nuostatuose įtvirtintus reikalavimus kreipimuisi, teisės būti išklaustyta turinį ir ginčų dėl akademinės etikos nagrinėjimo principus, Padalinio komisija privalėjo priimti sprendimą vadovaudamasi tik ginčo šalių pateiktais teiginiais ir jų įrodymais, o savo iniciatyva rinkdama įrodymus Padalinio komisija galimai pažeidė dispozityvumo principą ir peržengė nagrinėjamo skundo reikalavimų ribas; 2) Padalinio komisijos vykdytas kreipimasis į kitus Padalinio darbuotojus renkant įrodymus sprendimo priėmimui galimai pažeidė konfidencialumo,

dispozityvumo bei rungimosi principus; 3) tai, kad Padalinio komisija nesupažindino Pareiškėjos su kitais tyrimui aktualiais (ne prof. R. U. kreipimesi pateiktais) duomenimis galimai pažeidė Statute ir Padalinio komisijos nuostatuose įtvirtintus Padalinio komisijos veiklos principus; 4) Padalinio komisija priimdama sprendimą galimai buvo tendencinga, nes pati rinko įrodymus, Pareiškėjos nuomone, nepagrįstam prof. R. U. kreipimuisi pagrįsti ir nevertino apskritai visų galimų surinkti įrodymų; 5) skundžiamo sprendimo turinys abstraktus, jam trūksta aiškumo, adekvatumo ir pakankamumo.

Susipažinusi su Pareiškėjos skundu, skundžiamu Padalinio komisijos sprendimu ir kitais Pareiškėjos pateikto skundo priedais, Padalinio komisijos pateiktais paaiškinimais, posėdyje išklausiusi Pareiškėjos ir prof. R. U., Komisija pažymi:

1. Komisija savo veikloje vadovaujasi Vilniaus universiteto senato patvirtintais Vilniaus universiteto centrinės akademinės etikos komisijos nuostatais (aktuali redakcija patvirtinta Vilniaus universiteto senato 2020 m. spalio 21 d. nutarimu Nr. SPN-55) (toliau – Komisijos nuostatai). Komisijos nuostatai aprašo Komisijos vykdomų procedūrų eigą, kompetenciją bei galimus priimti sprendimus. Vadovaudamasi Komisijos nuostatų 13.1 punktu, Komisija nagrinėja skundžiamų padalinių akademinės etikos komisijų sprendimų teisėtumą ir pagrįstumą bei galimą padalinių komisijų neveikimą. Tai reiškia, kad Komisija atsižvelgdama į skundą nenagrinėja skundo dalyko iš esmės antrą kartą, tačiau patikrina ir vertina, ar priimdama skundžiamą sprendimą Padalinio komisija laikėsi Universiteto teisės aktų reikalavimų ir procedūrų, ar savo sprendimą išsamiai ir aiškiai pagrindė bei argumentavo bei ar atliko visus Padalinio komisijos nuostatuose numatytus privalomus veiksmus. Komisija taip pat pažymi, kad vadovaujantis Akademinės etikos kodekso 1 punktu, į Komisijos kompetenciją patenka tik ginčai dėl akademinės etikos, todėl gautus skundus ji nagrinėja būtent akademinės etikos, o ne darbo teisės ar kitais Komisijos kompetencijai nepriskirtais aspektais.

2. Padalinio komisija yra įstatymu patvirtintame Vilniaus universiteto statute įtvirtinta ir Universiteto autonomijos bei savivaldos pagrindu veikianti institucija, sudaryta iš bendruomenės narių ir tirianti tarp bendruomenės narių kylančius ginčus dėl akademinės etikos. Padalinio komisijos veikla reglamentuojama Vilniaus universiteto senato patvirtintais Vilniaus universiteto kamieninio akademinio padalinio akademinės etikos komisijos nuostatais (aktuali redakcija patvirtinta Vilniaus universiteto senato 2020 m. spalio 21 d. nutarimu Nr. SPN-55) (toliau – Padalinio komisijos nuostatai). Vadovaujantis Padalinio komisijos nuostatų 2 ir 30 punktais, Padalinio komisija savo veikloje vadovaujasi Vilniaus universiteto statutu, Lietuvos Respublikos įstatymais, Vilniaus universiteto akademinės etikos kodeksu ir Padalinio komisijos nuostatais, o nagrinėdama kreipimuisi vadovaujasi Vilniaus universiteto statuto 25 straipsnio 5 dalyje nurodytais principais (šalių

autonomijos, procesinio lygiateisiškumo, rungimosi, dispozityvumo, konfidencialumo, ekonomiškumo, kooperacijos ir operatyvumo principais). Sistemiskai vertinant cituotas nuostatas darytina išvada, kad būdama ne teisminė, o savivaldi bendruomenės ginčų nagrinėjimo institucija, Padalinio komisija savo veikloje vadovaujasi jos nuostatais bei kitais juose įtvirtintais teisės aktais, tačiau savo veikloje tiesiogiai netaiko teisminių institucijų veiklai ir šių institucijų teisenai taikomų teisės aktų nuostatų bei šių aktų oficialių aiškinimų teisminių institucijų praktikoje, o sprendimus Padalinio komisijos nuostatuose išvardintų teisės aktų pagrindu priima vadovaudamasi Statuto ir Padalinio komisijos nuostatų suteikta kompetencija.

3. Vilniaus universiteto statuto 25 straipsnio 2 dalyje bei Padalinio komisijos nuostatų 13 punkte nurodyta, kad padalinio komisija nagrinėja kreipimusis dėl akademinės bendruomenės narių, dirbančių ar studijuojančių tame padalinyje, veiksmų, galimai pažeidžiančių akademinę etiką, sprendžia ginčus dėl akademinės etikos. Akademinės etikos kodekso 23 punkte taip pat pažymėta, kad padalinių komisijos pagal kompetenciją atlieka Kodekso įgyvendinimo priežiūrą ir kontrolę. Taigi Universiteto teisės aktai akademinės etikos komisijoms suteikia kur kas platesnius įgaliojimus nei tik formaliai įvertinti ginčo šalių pateiktus argumentus. Siekiant, kad šios funkcijos būtų įgyvendintos bei realiai išsprendžiami neretai sudėtingi ir kompleksiniai ginčai dėl akademinės etikos, pateikiamos rekomendacijos dėl Kodekso įgyvendinimo, padalinių komisijos savo teisės aktuose apibrėžtos kompetencijos ir bendruomenės suteikto pasitikėjimo rėmuose privalo veikti aktyviai bei ginčus nagrinėti ne formaliai, o iš esmės.

Padalinio komisijos nuostatų 20.2 papunktyje įtvirtinta, kad kreipdamasis į padalinio komisiją pareiškėjas turi savo kreipimesi „apibūdinti galimą akademinės etikos pažeidimą bei nurodyti ir pridėti turimą informaciją ar nurodyti aplinkybes, patvirtinančias pažeidimo padarymo faktą“. Taigi įprastai akademinės etikos komisijos pirmiausiai nagrinėja ginčus vadovaudamasi ginčo šalių pateikta informacija. Visgi, kaip matyti iš cituotos nuostatos, pareiškėjai komisijai privalo pateikti tik savo turimą informaciją. Tai yra logiška nuostata, kadangi įrodymai (ypač kai galimi akademinės etikos pažeidimai yra padaryti žodžiu) dažnai nebūna dokumentuoti visai arba tokie dokumentavimai nebūna išsaugoti ar pareiškėjui prieinami. Dėl šios priežasties manydamos, kad pareiškėjo kreipimesi pateikiamos aplinkybės nėra akivaizdžiai nepagrįstos ir siekiamos realiai išspręsti ginčą, komisijos turi savo iniciatyva apklausti šalis, kitus susijusius asmenis, susipažinti su prieinamais aktualiais dokumentais ir kitais komisijų nuomone svarbiais įrodymais. Akademinės etikos komisijų praktikoje tai yra pakankamai įprasta ir būdinga tyrimo dalis, kurią privalu atlikti laikantis konfidencialumo (neatskleidžiant nagrinėjamo kreipimosi turinio su juo teisės susipažinti neturintiems asmenims), objektyvumo (situaciją aiškintis ir tirti, tačiau ne rinkti vien kažkuriai iš

ginčo šalių ar menamam komisijos sprendimui pagrįsti reikalingus įrodymus) ir ekonomiškumo (netirti perteklinės ir su ginču dėl akademinės etikos nesusijusios informacijos) principų.

Konkrečiu tiriamu atveju Padalinio komisija, siekdama išsiaiškinti realią situaciją ir pagrindą patvirtinti ar paneigti prof. R. U. skunde pateiktus argumentus, priėmė sprendimą įvykdyti /.../ studijų programos dėstytojų apklausą. Komisijos turimais duomenimis, šis veiksmas buvo įvykdytas neatskleidžiant apklausiamiems asmenims tiriamo skundo aplinkybių, neužduodant apklausiamiems asmenims perteklinių klausimų ir į apklausą neįtraukiant su nagrinėjamo kreipimosi turiniu nesusijusių asmenų. Tiek apklausos turinys, tiek jos vykdymo būdas leidžia daryti išvadą, kad toks veiksmas buvo logiškas ir realiai galėjo padėti objektyviau išspręsti ginčą dėl akademinės etikos. Todėl įvertinusi išvardintas aplinkybes, Komisija konstatuoja, kad Padalinio komisija, atlikdama darbuotojų apklausą ir jos rezultatus naudodama savo priimtam sprendimui pagrįsti, elgėsi teisėtai ir neperžengdama jai suteiktos kompetencijos ribų.

4. Komisija pastebi, kad Pareiškėjos skundas didele dalimi yra pagrįstas nuostata, kad Padalinio komisijos vykdyta darbuotojų apklausa pažeidė Statute įtvirtintus ginčų dėl akademinės etikos nagrinėjimo principus, todėl papildomai paaiškina:

4.1. Akademinės etikos komisijų veiklos praktikoje dispozityvumo principas reiškia, kad komisijos turi pasisakyti dėl to, ko reikalauja šalys bei negali plečiamai aiškinti skundo objekto bei tirti, ko nėra prašoma tirti. Taip pat šis principas reiškia šalių teisę komisijų nuostatų nustatyta tvarka atsiimti ar papildyti pateiktus kreipimusis ar skundus. Visgi, kaip minėta anksčiau, šis principas neriboja komisijų galimybės savo iniciatyva rinkti įrodymus bei kitaip nuodugniai aiškintis tiriamą situaciją, kiek tai nepažeidžia konfidencialumo, objektyvumo ir ekonomiškumo principų.

4.2. Teisė būti išklausytam yra viena svarbiausių šalių teisių ginčų dėl akademinės etikos nagrinėjimo procese, šios teisės netinkamas realizavimas yra pagrindas keisti ar naikinti skundžiamą akademinės etikos komisijos sprendimą. Kaip nurodyta Padalinio komisijos nuostatų 30 punkte, ši teisė gali būti realizuota raštu arba žodžiu. Šios teisės turinį sudaro šalių supažindinimas su viena kitos akademinės etikos komisijai pateikta medžiaga (Padalinio komisijos nuostatų 24 p.) ir šalių pozicijos (raštu ar žodžiu) išklausymas komisijoje (Padalinio komisijos nuostatų 30 p.). Tačiau teisė būti išklausytam negali būti aiškinama kaip ginčą nagrinėjančios komisijos pareiga supažindinti šalis su visa savo turima (ypač - savo iniciatyva surinkta) medžiaga. Galimybę tą daryti neretai riboja konfidencialumas, siekis užtikrinti šaltinio anonimiškumą, iš dalies ir ekonomiškumo principo taikymas – komisija gali, bet neprivalo pasiteirauti šalių nuomonės ir paaiškinimo dėl ne šalių pateiktos nagrinėjimui aktualios medžiagos, dėl to komisija vadovaudamasi jai suteikta kompetencija sprendžia savo nuožiūra.

Pažymėtina, kad tais atvejais, kada komisijos savo iniciatyva surinkta medžiaga nėra atskleidžiama abiem ginčo šalims, kaip kad yra ir nagrinėjamu atveju, tokie komisijos veiksmai negali būti laikomi rungtyniškumo, šalių autonomijos ar kitų ginčų nagrinėjimo principų pažeidimu, kadangi nei vienai iš šalių nesuteikia papildomų galimybių ar pranašumų.

Apibendrinama aukščiau išdėstytas aplinkybes, Komisija konstatuoja, kad Padalinio komisija, ginčo nagrinėjimo metu kreipdamasi į Padalinio darbuotojus elgėsi teisėtai bei nepažeidė ginčo nagrinėjimo principų, todėl galėjo remtis gautais duomenimis priimdama Pareiškėjos skundžiamą sprendimą.

5. Atkreipdama dėmesį į Pareiškėjos pastabas dėl galimo Padalinio komisijos neobjektyvumo ir tendencingumo priimant sprendimą, Komisija pastebi, kad akademinės etikos komisijos padaliniuose yra sudaromos padalinių tarybų sprendimais iš padalinio bendruomenės narių, kuriems keliami aukšti etikos reikalavimai – nepriekaištinga reputacija (Padalinio komisijos nuostatų 8 p.), konfidencialumo pasižadėjimo ir nešališkumo deklaracijos pasirašymas ir iš jų nesilaikymo kylančios sankcijos (Padalinio komisijos nuostatų 9, 10 p.), pareiga nusišalinti nuo klausimų nagrinėjimo, jei komisijos narys ar jo artimieji gali būti šališki ar suinteresuoti nagrinėjimo baigtimi (Padalinio komisijos nuostatų 16 p.). Dėl šių priežasčių laikoma, kad padalinio komisija veikia pasitikėjimo pagrindu ir preziumuojama, kad jos priimti sprendimai yra objektyvūs ir nešališki. Sprendimo ar jį priėmusios komisijos tendencingumas paprastai pasireiškia aiškiai šališku sprendimo turiniu, tik dalies turimų įrodymų išnagrinėjimu ir/ar sprendimą priimančios komisijos ar jos atskirų narių nuomonei nepriimtinių argumentų nutylėjimu. Visgi Komisija pažymi, kad skundžiamame sprendime tokių tendencingo sprendimo požymių nenustatė. Komisija paaikškina, kad Padalinio komisijos atlikta darbuotojų apklausa leido Padalinio komisijai susidaryti aiškesnę nagrinėjamos situacijos vaizdą, tačiau negalima teigti, kad ši apklausa buvo tendencinga ar jos metu rinkti tik Pareiškėjos atžvilgiu nepalankūs įrodymai. Tokią prielaidą paneigia ir ta aplinkybė, kad Padalinio komisija akademinės etikos pažeidimus nustatė tik pagal vieną iš nagrinėtų epizodų, o dėl likusių konstatavo akademinės etikos pažeidimų nebuvimą. Konkrečių argumentų, pagrindžiančių, kad sprendimas nėra objektyvus jos atžvilgiu nepateikė ir pati Pareiškėja. Pažymėtina ir tai, kad, kaip matyti iš skundžiamo Padalinio komisijos sprendimo, apklausos duomenys buvo tik vienas iš, bet ne vienintelis šaltinis, kuriuo remiantis buvo priimtas skundžiamas sprendimas: nagrinėti ir Pareiškėjos paaikškinimai, studentų atsiliepimai, /.../ instituto direktorės ir Padalinio studijų skyriaus pateikta informacija. Taigi apklausos rezultatai buvo tik papildomas, bet ne vienintelis šaltinis skundžiamam sprendimui priimti.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Komisija konstatuoja, kad nėra pagrindo teigti, kad skundžiamas Padalinio komisijos sprendimas yra neobjektyvus ar tendencingas. Padalinio komisija

priimdama skundžiamą sprendimą laikėsi nuostatuose nustatytų procedūrų ir terminų, sprendimą priėmė įvertinusi turimus įrodymus, sudarė sąlygas Pareiškėjai būti išklausytai, todėl, įvertinus visas anksčiau įvardintas aplinkybes, darytina išvada, kad skundžiamas Padalinio komisijos sprendimas neturi esminių trūkumų teisėtumo požiūriu.

6. Atkreipdama dėmesį į Pareiškėjos teiginius, kad skundžiamas Padalinio komisijos sprendimas nėra aiškus ir išsamus, Komisija pažymi, kad skundžiamo sprendimo pagrįstumas įprastai vertinamas objektyviuoju (sprendimo argumentacija) ir subjektyviuoju (sprendimo aiškumas ir išsamumas) aspektu. Šiais aspektais išanalizavusi skundžiamą Padalinio komisijos sprendimą, Komisija pažymi, kad sprendimas turi aiškią struktūrą; jo turinys aiškumo dėlei yra suskirstytas segmentais, kiekvienas kurių baigiamas išvada apie tai, ar konkrečiu atveju klausimas apskritai nagrinėtinas akademinės etikos komisijose bei ar akademinė etika buvo pažeista; nurodomi konkretūs sprendimo argumentai; pateikiamos nuorodos į tirtus dokumentus bei taikomus priimant sprendimą teisės aktus; pateikiamos konkrečios rekomendacijos Padalinio administracijai, susijusios su susiklosčiusios situacijos (konflikto) suvaldymu ir išsprendimu. Šie aspektai neleidžia Komisijai sutikti su Pareiškėjos teiginiais apie skundžiamo sprendimo neišsamumą ir nepagrįstumą.

Komisija sutinka, kad sprendimo aiškumas ir išsamumas tam tikru lygmeniu priklauso nuo vertinančio asmens subjektyvaus požiūrio. Šiuo konkrečiu atveju, Komisijos manymu, Pareiškėjai neišsamumo ir nekonkretumo įspūdį skundžiamame sprendime galėjo sudaryti tai, kad pastraipoje, kurioje konstatuojami padaryti akademinės etikos pažeidimai, nėra detalios pasisakoma dėl kiekvieno konkretaus prof. R. U. kreipimesi, kurio pagrindu priimtas skundžiamas sprendimas, aprašyto galimai neetiško veiksmo (žodžių ar poelgio). Visgi, sistemiškai įvertinusi skundžiamo sprendimo turinį, priėmimo aplinkybes bei šiame sprendime jau paminėtus aspektus, Komisija pažymi, kad toks sprendimo dėstymo būdas šiuo konkrečiu atveju nėra laikytinas esminiu sprendimo turinio trūkumu, nes: 1) Padalinio komisija sprendime aiškiai pažymi, kad akademinėi etikai prieštaraujančiu pripažįstamas Pareiškėjos elgesio modelis (t.y, tirtų poelgių ir pasisakymų visetas). Dėl šių priežasčių nekartojamas prof. R. U. kreipimosi turinys, kuriame detalios aprašytos galimai neetiško ir tirtino Pareiškėjos elgesio apraiškos; 2) Sprendime aiškiai nurodoma, kad jį dalinai lėmė darbuotojų apklausos rezultatai, todėl natūralu, kad sprendime nedetalizuojamos atskiros tirtos aplinkybės, taip išlaikant apklaustų asmenų ir jų išsakytų nuomonių konfidencialumą.

Komisijų praktikoje yra pripažįstama, kad esminiu trūkumu, kuris lemtų sprendimo panaikinimą dėl nepagrįstumo, yra laikomas tik visiškasis motyvų nenurodymas sprendime. Šiuo atveju sistemiškai įvertinusi skundžiamo sprendimo turinį, priėmimo aplinkybes bei šiame sprendime jau paminėtus aspektus, anksčiau aprašytas aplinkybes Komisija konstatuoja, kad skundžiamas

sprendimas atitinka Universitete akademinės etikos komisijų sprendimams taikomus teisėtumo ir pagrįstumo reikalavimus, todėl jį keisti ar naikinti nėra pagrindo.

7. Komisija atkreipia dėmesį, kad vadovaujantis Komisijos nuostatų 39 punktu, Komisijos nuasmeninti sprendimai (ar jų santraukos ir apibendrinimai) skelbiami Universiteto interneto svetainėje. Komisija paaiškina, kad tokiu būdu siekiama aiškiau apibrėžti Universitete taikomus etiško elgesio standartus, supažindinti Universiteto bendruomenę su netinkamo ir netoleruotino elgesio pavyzdžiais, komisijų veiklos gerosios praktikos pavyzdžiais bei skatinti savo veikloje Universitete ir už jo ribų vadovautis Universitete įdiegtais ir puoselėjamais akademinės etikos principais.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, vadovaudamasi Centrinės akademinės etikos komisijos nuostatų 13.1, 35.3 ir 39 punktais, Centrinė akademinės etikos komisija n u t a r i a

1. 2022 m. gegužės 9 d. /Padalinio/ prof. D. S. skundo netenkinti.
2. Skelbti nuasmenintą Komisijos sprendimą viešai.

Pirmininkė

doc. Vīgita Vėbraītė